

बार्हस्पत्यो भरद्वाजः। अग्निः। त्रिष्टुप्।

प्र नव्यसा सहसः सूनुमच्छा यज्ञेन गातुमव इच्छमानः।

वृश्चद्वनं कृष्णयामं रुशन्तं वीती होतारं दिव्यं जिगाति ॥ ६.००६.०१

गातुम्- सन्मार्गम्। अवः- रक्षाम्। इच्छमानः- कामयमानः। वृश्चद्वनम्- वनदाहकं
भौमभोगोन्मुखवासनादाहकमित्याध्यात्मिके। कृष्णयामम्- कृष्णवर्त्मानं
धूमादिमार्गगमित्याध्यात्मिके। रुशन्तम्- रोचमानमर्चिरादिमार्गगमित्याध्यात्मिके। वीती-
कान्त्या। दिव्यम्। होतारम्- देवानामाह्वतारम्। सहसः सूनुम्- शक्तिजम्। अच्छ- अभिलक्ष्य।
नव्यसा- अभिनवेन। यज्ञेन- दानेन। प्र जिगाति- उपासकः प्रपन्नोस्ति ॥१॥

स श्वितानस्तन्यतू रोचनस्था अजरेभिर्नानदद्भिर्यविष्ठः।

यः पावकः पुरुतमः पुरुणि पृथून्यग्निरनुयाति भवन् ॥ ६.००६.०२

सः- असावग्निः। श्वितानः- श्वेतः। तन्यतुः- शब्दायमानः। रोचनस्थाः- दीप्तसदनस्थः।
नानदद्भिः- शब्दायमानैः। अजरेभिः- जरारहितैः तेजोभिः। यविष्ठः- युवतमः। पावकः- शोधकः।
पुरुतमः- प्रभूततमः। पुरुणि- बहूनि। पृथूनि- स्थूलानि काष्ठानि। भौमभोगोन्मुखवासनाः। भवन्-
दहन्। अनुयाति- अनुसरति ॥२॥

वि ते विष्वग्वातजूतासो अग्ने भामासः शुचे शुचयश्चरन्ति।

तुविम्रक्षासौ दिव्या नवग्वा वना वनन्ति धृषता रुजन्तः ॥ ६.००६.०३

शुचे- दीप्त पवित्र। अग्ने- पावक सत्क्रतो। विष्वक्- सर्वतः। वातजूतासः- वायुप्रेरिताः प्राणप्रेरिता
इत्याध्यात्मिके। ते- तव। भामासः- ज्वालाः। शुचयः- दीप्ताः पवित्राः। चरन्ति। तुविम्रक्षासः-
बहुस्पर्शकाः। दिव्याः। नवग्वाः- अभिनवगतयः। धृषता- धर्षणसामर्थ्येन। रुजन्तः- भञ्जन्तः।
वना- वनानि भौमभोगोन्मुखभावनानि। वनन्ति- बाधन्ते ॥३॥

ये ते शुक्रासः शुचयः शुचिष्मः क्षां वपन्ति विषितासो अश्वाः।

अधं भ्रमस्तं उर्विया वि भाति यातयमानो अधि सानु पृश्नेः ॥ ६.००६.०४

शुचिष्मः- दीप्तिमन् । ते- तव । शुक्रासः- शुभ्राः । शुचयः- रश्मयः । विषितासः- विमुक्ताः ।

अश्वाः- तुरगा इव । क्षाम्- अरण्यभूमिम् । वपन्ति- निर्वृक्षां कुर्वन्ति । भौमभोगोन्मुखवासना

दहन्तीति भावः । अध- अथ । पृश्नेः- भूम्याः । सानु- उच्छ्रिते प्रदेशे । अधि । यातयमानः-

व्यापारयन् । ते- तव । भ्रमः- भ्रमणशीलं तेजः । उर्विया- विस्तारेण । वि भाति- प्रकाशते ॥४॥

अधं जिह्वा पापतीति प्र वृष्णो गोषुयुधो नाशनिः सृजाना।

शूरस्येव प्रसितिः क्षातिरग्नेर्दुर्वर्तुर्भीमो दयते वनानि ॥ ६.००६.०५

अध- अथ । गोषुयुधः- धेनूपलक्षितचिद्रश्म्यर्थं वृत्रैर्युद्धं कुर्वाणम् । सृजाना- इन्द्रसृष्टम् । अशनिः-

वज्रायुधम् । न- इव । वृष्णः- वर्षकस्य । जिह्वा- ज्वाला । प्र- प्रकर्षेण । पापतीति- पतति ।

शूरस्य- वीरस्य । प्रसितिः- बन्धकं प्रहरणम् । इव । अग्नेः । क्षातिः- ज्वाला भवति । दुर्वर्तुः-

दुर्वारः । भीमः- भयङ्करोग्निः । वनानि- अरण्यानि भौमोन्मुखवासनाः । दयते- दहति ॥५॥

आ भानुना पार्थिवानि ज्रयांसि महस्तोदस्य धृषता ततन्थ।

स बाधस्वाप भया सहोभिः स्पृधो वनुष्यन्वनुषो नि जूर्व ॥ ६.००६.०६

महः- महतः । तोदस्य- प्रेरकस्य । वृत्रधृषता- धर्षकेन । भानुना- रश्मिना । पार्थिवानि- भौमाः ।

ज्रयांसि- गतीः । आ ततन्थ- आच्छादयसि । सः- असौ त्वम् । सहोभिः- स्वसहनशक्तिभिः ।

भया- भयानि । अप बाधस्व- नाशय । स्पृधः- स्पर्धाभावनानि स्पर्धाशीलान् वा । वनुष्यन्-

हिंसन् । वनुषः- हिंसकान् । नि जूर्व- नितरां जहि ॥६॥

स चित्र चित्रं चितयन्तमस्मे चित्रक्षत्र चित्रतमं वयोधाम्।

चन्द्रं रयिं पुरुवीरं बृहन्तं चन्द्रं चन्द्राभिर्गृणते युवस्व ॥ ६.००६.०७

सः- असौ त्वम् । चित्र- असाधारण । चित्रक्षत्र- असाधारणक्षत्रियधर्मयुक्त । चन्द्र- आह्लादकर ।
अस्मे- अस्मभ्यम् । चितयन्तम्- प्रज्ञापकम् । चित्रतमम्- अतिशयेन चायनीयम् । वयोधाम्-
अन्नधारकम् । चन्द्रम्- आह्लादकम् । पुरुवीरम्- प्रभूतवीर्यसम्पन्नम् । बृहन्तम्- महत् । रयिम्-
दानयोग्यधनम् । चन्द्राभिः- आह्लादकरीभिः स्तुतिभिः । गृणते- स्तुवते । युवस्व- मिश्रय यच्छेति
भावः ॥७॥